

Ikäihmisten kotona kokema väkivalta ja kaltoinkohtelu - niiden tunnistaminen ja niihin puuttumien

Kirjallisuuskatsaus

Sami Tauriainen

Opinnäytetyö, AMK

Tammikuu 2022

Terveys- ja hyvinvointialat

Sosionomi (AMK)

Tauriainen, Sami

Ikäihmisten kotona kokema väkivalta ja kaltoinkohtelu – niiden tunnistaminen ja niihin puuttuminen

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tammikuu 2022, 33 sivua

Terveys- ja hyvinvointialat, Opinnäytetyö AMK

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Tavoitteen oli tutkia kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keinoin minkälaisia keinoja lähisuhdeväkivallan ja kaltoinkohtelun puuttumiseen sekä tunnistamiseen on, kun kyseessä oli kotona asuva ikäihminen.

Kirjallisuuskatsaukseen valikoitui yhteensä kuusi tieteellistä tutkimusta, jotka vastasivat näihin kysymyksiin. Ne koostuivat kansainvälisistä sekä kotimaisista julkaisuista.

Tämän tutkimuksen mukaan ikäikäiden kokeman väkivallan tunnistaminen oli vaikeaa johtuen siitä, että ikäikäiden fyysiset jäljet ja käytös voi johtua kohdatusta väkivallasta mutta myös muusta iän tuomista jäljistä. Väkivallan merkkejä ikäikäille tarkasteltaessa olisi tärkeää huomata missä kohdin kehoa jäljet ovat. Työntekijät kokivat, että he tarvitsevat lisää tietoa ja koulutusta tästä aiheesta.

Piilorikollisena ilmiönä tällaiseen väkivaltaan on vaikeaa puuttua mutta erilaisia keinoja tai malleja oli ja esittelin ja analysoin ne tässä työssä. Tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston mukaan moniammatillinen työote oli tehokkain tapa puuttua ikäikäiden kokemaan lähisuhdeväkivaltaan. Uhrien kotiin vietävässä malleissa mukana oli aina sosiaalityöntekijä tai sosiaalialalla työskentelevä työntekijä. Tämän lisäksi mukana oli joko juristi tai sairaanhoitaja. Nämä mallit olivat tehokkaimpia siksi, että näin uhrin oikeudet tulivat otettua huomioon sekä elinolosuhteet paranivat. Osassa malleissa myös mukana oli joko koko perhe tai väkivallan tekijä, jotka / joka myös sai apua näiltä työntekijöiltä.

Avainsanat (asiasanat)

Kaltoinkohtelu, lähisuhdeväkivalta, ikäihmiset

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Ei salassapidettävää materiaalia

Tauriainen, Sami

Elderlys experienced violence and neglect – how to recognize and intervene

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, January 2020, 33 pages

Health- and well-being field, Bachelor's thesis

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Goal was to study homebased violence, abuse and neglect when elderly lives home and what kind of programs or method there are which intervene and recognize this kind of phenomenon. I used qualitative review.

I choose six articles which answered to these questions. Articles where from Finland and abroad.

It can be difficult to recognize abuse or neglect when victims are elderly. It is because elderly's marks or behavior can be similar from normal abrasion what ageing brings or from abuse. More important is to notice where abrasions or bruises are. Professionals wanted more knowledge and education from these subjects.

This phenomenon is many time criminal act which stays hidden. This makes abuse and neglect very difficult to recognize and intervene but there are methods which helps victims. I presented these methods in this review. One main point was coordination with different kind of professional. This is a effective way to do intervention. In these methods there were always social worker or worker who works in social field. With social worker there were nurse or lawyer. These models where effective because in these methods victims rights took in account and living conditions got better. In some of these methods included help of perpetrators and elderly's families.

Keywords/tags (subjects)

Elderly, abuse, neglect

Miscellaneous (Confidential information)

There are no confidential material in this thesis

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Väkivallasta	4
3	Ikäihmisten kokema väkivalta ja kaltoinkohtelu	5
4	Väkivallan esiintyvyys sekä ilmenemismuodot	7
5	Väkivaltatyö Suomessa	10
5.1	Lähisuhdeväkivallan sekä kaltoinkohtelun tunnistaminen ja puuttuminen	12
5.2	Väkivaltakokemuksen puheeksi ottaminen	14
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	14
7	Kirjallisuuskatsaus	15
7.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	16
7.2	Aineiston valinta, haku ja käyttö	17
7.3	Valittu aineisto	18
7.4	Aineiston analyysi	20
8	Analysoidut tutkimukset	21
8.1	Miten kaltoinkohtelu on tunnistettu tai miten se voidaan tunnistaa	22
8.2	Miten iäkkäiden kohtaaman kaltoinkohteluun on puututtu	23
9	Tutkimustulokset	25
10	Pohdinta	26
10.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	26
10.2	Johtopäätökset	27
10.3	Jatkotutkimukselle on tarvetta	29
	LÄHTEET	30

1 Johdanto

Lähisuhdeväkivalta on merkittävä kansanterveysongelma Suomessa, eikä tämän kaltaisen ilmiön laajuutta tiedetä tarkasti (Nietola 2011, 14). Tällainen piilorikollisuus tapahtuu usein suljettujen ovien takana ja väkivallan tekijä jää tutkimusten mukaan harvemmin kiinni sekä uhri ei myöskään saa tarvitsemaansa tukea. Sen lisäksi uhri ei uskalla kertoa tapahtuneesta, koska saattaa kokea kovaa pelkoa ja häpeää tapahtuneesta, silti toivoen väkivallan loppuvan. Se koskettaa kaikkia ikäryhmään, sukupuoleen, kulttuuriin tai yhteiskuntaluokkaan katsomatta.

Palvelujärjestelmä on suunniteltu ja kohdistettu Suomessa auttamaan uhria ja tekijää sekä sivussa olevia kärsijöitä, joita on esimerkiksi lapset, jotka todistavat lähisuhdeväkivaltaa kodeissaan. Kuntien palvelujärjestelmässä on puutteita riippuen siitä missä päin Suomea uhri tai tekijä asuu, sekä ammattihenkilöstössä on vaikeuksia puuttua ja tunnistaa väkivalta (Sipiläinen 2016, 27). Tämän lisäksi väkivaltatyön palvelut ovat pirstaloituneita (Hautanen 2010, 41.) Palveluiden pirstaloituneisuus sekä ammattihenkilöstön ammattitaidon puute voi haitata avun saamista.

Palvelujärjestelmän puutteet yhdistettynä lähisuhdeväkivallan piilorikollisuuteen sekä sen tuottamaan inhimilliseen tuskaan lisää tämän ilmiön tutkimisen tarvetta. Tämän lisäksi tutkimusten mukaan läheisväkivaltaan haetaan apua eniten sosiaali- ja terveyshuollosta mutta kumminkaan sosiaali- ja terveyshuollon henkilöstö ei tarpeeksi kysy tai tunnista väkivallan merkkejä tai mahdollisia uhreja, vaikka merkit tästä olisi selviä (Holma, Husso, Laitila, Mäntysaari, Notko & Virkki 2011 280 – 281). Tämän on selvä haaste ammattilaisille, koska väkivalta on kumminkin merkittävä yhteiskunnallinen sekä kansanterveydellinen ongelma Suomessa.

Tavoitteena oli kuvata mitä väkivaltatyö on ikäihmisten kohdalla ja miten se toimii. Menetelmänä oli selvittää eri tieteellisiä artikkeleita vertaamalla ja analysoimalla kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla etsiä vastaukset tutkimuskysymyksiin, joissa kysytään siitä, miten kohdattu väkivalta oli tunnistettu ja miten siihen oli puututtu. Kirjallisuuskatsaus on tehty tieteellisiä artikkeleita ja kirjallisuutta tutkimalla sekä analysoimalla, jolloin on pyritty löytämään vastaukset tehtävään.

Tämän ilmiön tutkiminen sekä näiden tutkimuskysymysten esittäminen tuottaa näin uutta tietoa väkivallan tunnistamisesta ja puuttumisesta, joka taas tukee väkivaltatyötä tulevaisuudessa antaen lisätietoa ammattilaisille. Jotta tämä tutkimus olisi uskottava tarvitaan uskottava taustateoria. Aloitin tietoperustan etsimisen eri tieteellisistä artikkeleista, väitöskirjoista, tutkimuksista, alan kirjallisuuksista sekä valtiollisten instituutioiden kotisivuilta.

Lähisuhdeväkivalta on laaja ongelma yhteiskunnassa. Tämän vuoksi tässä kirjallisuuskatsauksessa rajattiin väkivallan kokija ikäihmiseksi. Vanhus on haavoittuvassa asemassa väkivallan ollessa lähisuhdeväkivaltaa ja uhri on myös useasti riippuvainen väkivallan tekijästä, toimintakyky voi olla laskenut eikä uhri edes välttämättä ymmärrä kohdanneensa väkivaltaa. Tässä työssä ei otettu huomioon vanhainkodeissa tai muussa laitospäristössä asuvia ikäihmisiä.

2 Väkivallasta

Maailmanjärjestö WHO määrittää väkivallan tarkoittavan ihmiseen itsensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään, ihmisyhteisöön kohdistuvaa fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Tämä johtaa tai voi johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen (Krug, Dahlberg, Mercy, & Lozano 2005.)

Väkivalta voidaan tutkia ja tarkastella kahdella eri tasolla, yhteisöllisellä sekä ihmisten välisellä tasolla. Yhteisöllinen väkivalta on rakenteellista tai kollektiivista väkivaltaa, jolla pyritään kontrolloimaan ja heikentämään tiettyjen ihmisryhmien oikeuksia. Näitä oikeuksia pyritään heikentämään käyttäen yhteiskunnan omia rakenteita, toimintatapoja, normeja sekä valtajärjestelmiä. Se ei kohdistu suoraan yksilöihin mutta sen vaikutuksista kärsivät yksityiset henkilöt. Ihmisten välisellä tasolla väkivalta on sitä, kun väkivallan teko kohdistuu suoraan yksilöön. Tällaisia väkivallan muotoja ovat perhe-, lähisuhde-, parisuhde- sekä seurusteluväkivalta. Tämän lisäksi ihmisten välisellä tasolla väkivallan muodot jaetaan vielä sukupuolittuneeseen väkivaltaan kuten naisiin tai miehiin kohdistunutta väkivaltaa tai ikäryhmiin kohdistuvaa väkivaltaa, kuten iäkkäisiin tai lapsiin kohdistunut väkivalta (Bildjuschkin, Ewalds, Hietämäki, Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2020, 5).

Yksi väkivallan käsitteistä ja muodoista on siis lähisuhdeväkivalta. Se on väkivaltaa, jossa väkivallan tekijä on läheinen sekä uhri useasti nykyinen tai entinen kumppani, lähisukulainen, tai muu läheinen. Väkivaltaa on se, minkä uhri kokee väkivallaksi tai niin, että esimerkiksi oikeusviranomainen on tunnistanut teon väkivaltaiseksi. Väkivaltaa voi olla myös sillä uhkailua sekä laiminlyöntiä (Bildjuschkin, Ewalds, Hietämäki, Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2020, 5 ja 7). Nietola (2011, 11) kertoo väkivallan määritelmää uhrin näkökulmasta niin, että se on tarkoitus tuottaa vahinkoa uhrilleen. Lähisuhdeväkivalta on yleisin väkivallan muoto (Helakallio, Luoma, Tiilikallio 2018, 178)

3 Ikäihmisten kokema väkivalta ja kaltoinkohtelu

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkoitan ikääntyneillä 65-vuotiaita tai vanhempia. Vanhuus katsotaan alkavaksi 65- vuotiaana sen ollessa yleinen eläkeikä sekä tilastoidaan tuolloin ikäihmiseksi. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jää hoitokodeissa ja muualla laitoshoidossa olevat vanhukset.

Kaltoinkohtelulla tarkoitetaan ilmiötä ja väkivaltaa, joka kohdistuu ikäihmisiin tai lapsiin. Tällöin tekijä on valtasuhteessa uhriin, heidän välinen suhde on luottamuksellinen tai tekijä vastuussa uhrista. (Bildjuschkin ym 2020, 5.) Kun on kyse ikäihmisistä niin väkivallan muodot voivat olla toiseltaisia, kuin muissa ikäryhmissä. THL listaa väkivallan muotoina tällöin myös taloudellista hyväksikäyttöä, hoidon ja avun laiminlyömistä, muuta oikeuksien rajoittamista, loukkaamista ja ihmisarvoa alentavaa kohtelua (Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen 2021). Kaltoinkohtelun tekijä voi olla läheinen ja tällöin kyse on lähisuhdeväkivallasta. Tämän lisäksi kaltoinkohtelija voi olla ammattilainen, jolloin kyse voi olla hoitajasta tai muusta ammattilaisesta, jolloin kyse on huonosta tai epäeettisestä kohtelusta (Helakallio, Luoma & Tiilikallio 2018, 178.)

Lähisuhdeväkivalta on sitä, että nykyinen tai entinen kumppani, perheenjäsen tai muu läheinen ihminen tekee ja aiheuttaa edellisessä kappaleessa olevia asioita uhrilleen. Joskus yleisenä käsitteenä käytetään myös sanaa perhe- tai parisuhdeväkivalta. Lähisuhdeväkivaltaa tutkitaan ja tarkastellaan erikseen muusta tehdystä väkivallasta, koska se on tekona hyvin erityinen. Se on erityinen koska tapahtumapaikkana on usein uhrin tai tekijän oma koti sekä uhri ja tekijä tuntevat toisensa hyvin ja heillä on tunneside toisiinsa. (Siukola 2014, 10.) Perheväkivallan sijaan tulen käyttää tässä opinnäytetyössä termiä lähisuhdeväkivalta, koska se sopii opinnäytetyön aiheeseen paremmin tarkoittaen kaikissa lähisuhteissa tapahtunutta väkivaltaa eikä rajoitu vain perheeseen.

Lähisuhdeväkivallassa on myös sellainen ero muuhun koettuun väkivaltaan, ettei se tule aina viranomaisten tietoon. Tähän on syynä uhrin tai uhrien kokema syyllisyys ja häpeä. Kun väkivaltaa tapahtuu kodin sisällä ja perheessä tarvitsisi moni perheen jäsen tällöin tukea ja apua väkivaltakokemukseensa. Silti vain osa hakee ja saa apua koska häpeä ja syyllisyys on niin vahva (Nietola 2011,

8). Myös Paavilainen ja Pösö (2003,25) kirjoittavat, että vain osasta väkivallan teoista menee tieto poliisille tai esimerkiksi tilastoihin, koska siitä tehdään vähän ilmoituksia.

Yksi syy miksi tietoja poliisille tai, että miksi väkivalta pysyy piilorikollisuutena voi olla se, kun heillä voi olla erilainen käsitys väkivallasta. Se voi olla jotain mikä on tapahtunut sota-aikana, jolloin väkivalta oli raakaa ja fyysistä. Tämän vuoksi on tärkeää selittää mitä potilaalta tai asiakkaalta kysytään ja että mikä on väkivaltaa (Säles & Tiilikallio 2018, 20.)

Ikäihmisen kaltoinkohtelulla on merkittäviä negatiivisia seurauksia ihmisen elämään. Seuraukset näkyvät iäkkään elämässä fyysisessä, henkisessä ja sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Kaltoinkohtelun seurauksena iäkkään perussairaudet voivat pahentua, se vaikuttaa yksilön toimijuuteen sekä siihen, että iäkäs alkaa tarvitsemaan enemmän apua ulkopuolisilta tahoilta (Säles & Tiilikallio 2018, 14.)

Siukolan (2014) sekä Kurg ja ym. (2005) mainitsevat, että lähisuhdeväkivalta on sukupuolittunutta. Tarkoittaen sitä, että väkivaltaa kohdannut eli uhrina on ylikorostuneen useasti nainen ja tekijänä on mies. (Dahlberg ym. 2005, 109; Siukola 2014, 14.) Siukola jatkaa, että tämän vuoksi tutkimuskin tästä ilmiöstä tutkitaan naiseen kohdistuneena väkivaltana ja naiseen kohdistuukin enemmän väkivaltaa kotona, kun taas miehiin kodin ulkopuolella (Siukola 2014, 14). Tutkimuksen mukaan noin joka neljäs yli 60 – vuotias nainen on kohdannut väkivaltaa viimeisen 12 kuukauden aikana (Säles & Tiilikallio 2018, 16). Kyse on siis merkittävästä ongelmasta yhteiskunnassamme Tämä ei tietenkään tarkoita, etteikö miehetkin kokisi lähisuhdeväkivaltaa. Lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu kaikissa yhteiskuntaluokissa, ikäluokissa, kulttuureissa sekä kaikkien sukupuolten kesken mutta tiedetään, että erilaisilla ihmisillä voi olla enemmän riskejä joutua uhriksi. Näitä korkeamman riskin omaavia ihmisiä voivat olla he, kenen toimintakyky on laskenut ja korkeampaa riskiä voi selittää mm. ikä, sukupuoli, seksuaalisuus, tai etninen tausta. (Siukola 2014, 10 – 11.)

Ihminen voi elää väkivaltaisessa suhteessa kauan ja se voi olla jatkuvaa mutta se voi jäädä myös yksittäiseksi tapahtumaksi tai toistua satunnaisesti. Sen muodot voivat vaihdella tai se voi tulla vakavammaksi. Näitä muotoja voivat olla henkinen, fyysinen, taloudellinen, kulttuurinen tai uskonnollinen väkivalta sekä laiminlyöntiä tai kaltoinkohtelua. (Siukola 2014, 11.)

Ikäihmisten kokema väkivalta voi olla muodoiltaan ja tapahtumiltaan erilaista kuin muun väestön koska ikäihminen voi olla täysin puolustuskyvytön eikä välttämättä ymmärrä tapahtunutta. Ikäihmisiin kohdistunutta väkivaltaa on se, että ikääntyvälle luottamuksellisessa asemassa oleva henkilö tekee tai jättää tekemättä jotain sellaista, joka vaarantaa ikääntyvän terveyden tai turvallisuuden (Tallavaara, Autti & Uusitalo 2016, 6.) Näitä väkivallan muotoja voi olla fyysinen -, henkinen, - seksuaalinen sekä taloudellinen väkivalta. Sen lisäksi väkivalta voi olla vainoamista, hengellistä sekä avun ja hoidon laiminlyöntiä

4 Väkivallan esiintyvyys sekä ilmenemismuodot

Tiedot ikäihmisten kokemasta väkivallasta on kovin hajanaisia eikä ole tarkasti tiedossa paljonko kotona olevaa lähisuhdeväkivaltaa esiintyy. Tästä aiheesta on tehty tutkimuksia kansainvälisesti, jolloin esiintyvyys oli noin 15%. Suomessa taas kaltoinkohtelun sekä lähisuhdeväkivallan esiintyvyys on tutkimuksissa ollut 2,4% - 25.1%. Tutkimusten mukaan yleisin väkivallan tekijä ikäihmisten ollessa urina oli läheinen (Helakallio ym. 2018.)

Tässä luvussa kerron minkälaisia ilmenemismuotoja väkivallalla ja kaltoinkohtelulla on. Työni yhtenä tarkoituksena on kerätä ja lisätä tietoa lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta ja sitä helpottaakseni on jokaisen ilmenemismuodon alle lisätty ne merkit, jolla mahdollisesti kaltoinkohtelu voidaan huomata ikäihmisille.

Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta on muun muassa tönimistä, lyömistä, tukistamista, raapimista, ravistelua, aseidenkäyttöä sekä fyysisen väkivallan uhkailua. Tämän kaltainen väkivalta aiheuttaa kipua sekä vahinkoa uhrille. Ikäihmisten hoitotyössä tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa voi olla myös yli- tai alilääkitseminen tai kun hoitotyössä käytetään tarpeetonta voimaa niin, että ikäihminen kokee kipua tai kärsimystä (Ikäihmisten kaltoinkohtelu N.d.; Siukola 2014, 11.)

Fyysinen väkivalta jättää kehoon ruhjeita, mustelmia, hiertymiä tai palovammoja. Näitä merkkejä läheinen tai vanhus voi yrittää selittää syyllä, joka ei voi olla totta. Joskus vanhus voi kieltäytyä hoitotoimenpiteestä riisumiseen liittyvässä tilanteessa, peittää vammoja tai olla pelokas (Kelo, Lau-niemi, Takaluoma & Tiittanen 2015, 156)

Henkinen väkivalta

Henkistä väkivalta voi olla vaikeaa havaita koska se ei jätä jälkiä eikä välttämättä uhrille tule fyysisiä oireita. Se voi olla alistamista, arvostelua, halveksuntaa, nimittelyä, voimakasta mustasukkaisuutta tai kontrollointia. Sillä voidaan pyrkiä hallita uhria tai se voi olla välinpitämättömyyttä tai huomiotta jättämistä (Siukola 2014, 11 ; Mieli ry 2021.) Henkistä väkivalta voi olla myös nöyryyttäminen, pelottelu sekä itsemurhalla uhkaamista (Paavilainen & Pösö 2003, 17). Henkisen väkivallan pitkään jatkuessa se voi aiheuttaa uhrille masennusta, vääristää minäkuvaa sekä vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen (Mieli ry 2021). Henkinen väkivalta on psyykeen tahallista vahingoittamista (Bildjuschkin ym. 2020 9).

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivaltaa voi olla raiskaus, sen yritys, epäsoviva tai ei toivottu koskettelu, pakottaminen pornon tai muun seksuaalisen materiaalin katsomiseen sekä seksiin pakottaminen. Seksuaalinen väkivalta ei aina vaadi fyysistä pakottamista, koska vääristynyt vallankäyttö voi johtaa siihen, että toinen voi alistua seksiin myötäiläkseen kumppaniaan. Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy usein fyysistä ja henkistä väkivaltaa. Seksuaalista väkivaltaa on myös ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen sekä seksuaalisen itsemäärämisoikeuden rajoittamista (Mikä on väkivaltaa N.d.)

Taloudellinen väkivalta

Tämän kaltainen väkivalta voi olla kiristäminen, oman talouden päätöksentekoon liiallinen puuttuminen tai estäminen, pakottaminen omien rahojen pois antamiseen tai yleensäkin itsenäisen rahankäytön estäminen (Siukola 2014, 11). Tavallista on, että tällaista väkivaltaa tekee se henkilö, joka hoitaa ikäihmisen raha-asioita (Mäki-Petäjä-Leinonen 2003, 123).

Hoidon ja avun laiminlyönti

Hoidon tai avun laiminlyöntiä on se, kun ikääntyvälle luottamuksellisessa asemassa oleva henkilö laiminlyö ikääntyvän hoitoa (Jalkanen, Jäntti, Laitinen & Paananen 2016, 9). Tässä muodossa esiintyy myös lääkkeillä, päihteillä tai kemikaaleilla vahingoittamista (Siukola 2014, 11).

Hengellinen väkivalta

Hengellinen väkivalta on tiettyyn uskonnolliseen vakaumukseen sekä elämäntapaan pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen, jota käytetään uskontoon tai kulttuurin viittaamalla ns. kunniaväkivalta sekä uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu (Mikä on väkivaltaa N.d.)

5 Väkivaltatyö Suomessa

Käsitellessä suomalaista väkivaltatyötä on aluksia ymmärrettävä väkivaltatyön palvelujärjestelmä ja sen tarkoitus. Sitä on jaoteltu monella eri tapaa. Nyqvist (2001, 154) on jaotellut sen kolmeen osaan: psykososiaalisiksi palveluiksi, tarkoittaen sillä sosiaalitoimistoja, turvakoteja tai esimerkiksi perheneuvoloita, terveydenhoidon palveluiksi ja tahoksi, joka toteuttaa mahdollisia tuomioita rikoksista eli tuomioistuinta. Toinen tapa jaotella palvelujärjestelmä on perus – ja erityispalveluihin (Kyllönen – Saarnio & Nurmi 2005, 17). Peruspalveluissa tunnistetaan ja tuetaan uhria, annetaan lääketieteellistä apua, ja ohjataan tarvittaessa muihin palveluihin. Tämä on siis osa kunnan tai kaupungin normaalia sosiaali- ja terveystaloutta. Erityispalveluilla tarkoitetaan niitä, jotka ovat nimenomaan keskittyneet ja erikoistuneet väkivaltatyöhön. Näitä on muun muassa eri turvakodin, väkivaltaa kohdanneiden uhrien neuvontapalvelut ja jälkihoitoa hoitavat tahot. Näistä suurin osa on järjestöjä kuten Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Kriisikeskus Mobile tai Miessakit RY. Hautanen (2010, 41) taas jakaa palvelujärjestelmän yleisiin organisaatioihin ja väkivaltaspesifeihin organisaatioihin

Sekä ensi- ja turvakotien liiton (2008) että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2019) mukaan edellisessä kappaleessa kertomani järjestelmän tarkoitus on vähentää väkivallan tekoja, hoitaa mahdollisia kriisejä, joita väkivalta on väestössä aiheuttanut, sekä tiedottaa väkivaltatyöstä ja väkivallan seurauksista ja inhimillisestä kärsimyksestä, jota väkivalta aiheuttaa (Ojuri 2008, 16; Lähisuhdeväkivallan ehkäisy 2019)

Kaikki vastuu väkivaltatyön suunnittelusta ja toteutuksesta on kunnilla eli poliisilla ja sosiaali- ja terveystaloutta (Lähisuhdeväkivallan ehkäisy 2019). Näitä palveluita varten Sosiaali- ja terveysministeriö sekä kuntaliitto ovat suunnitelleet ohjeistuksen ja tehneet lähisuhde- ja perheväkivallan suositukset, miten kuntien tulisi toteuttaa väkivaltatyö, ja tarkastelen näitä suosituksia seuraavaksi. Suositusten tarkoitus antaa ohjeita ja tukea toimiviin kuntien palveluihin ja miten nämä palvelut voisivat juurruttaa kuntien palveluverkoston. Näissä suosituksissa on esitelty toimintamalli, minkä mukaan kunnat voivat järjestää väkivaltatyönsä. Se antaa siis suuntaviivat ja kehyksen,

jonka sisällä kunnat voivat toteuttaa työtään. (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen 2008, 3—4.) Suositukset ohjaa kuntia, sairaanhoitopiirien sosiaali- ja terveyspalveluja tekemään suuntaviivat toimivalle lähisuhdeväkivaltatyölle. Näiden suositusten tarkoituksena on vaikuttaa siihen, että ymmärretään miten vaikea ja vakava ongelma lähisuhdeväkivalta on ja miten sitä voidaan vähentää. Se neuvoo myös tarvittavia tahoja siihen, miten rakennetaan toimivia rakenteita ja toimintatapoja sekä miten käytännön työ tapahtuu kuntien hallinnoissa. Se korostaa myös ammatillisuutta ja sitä, että kunnan eri sektorit on tehtävä myös väkivaltatyötä. (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen 2008, 17-16 ja 19.)

On erikoista huomata, että näinkin hyvinvoivassa Suomessa väkivaltatyön palvelut olevan kovin hajanaiset, eivätkä ne ole kaikkien saatavilla samalla tavalla. Tähän eriarvoisuuteen on syynä se, ettei kaikissa kunnissa ole palveluita samalla tavalla saatavilla, palveluiden laadussa on erilaisuuksia riippuen kunnasta, jossa väkivaltaa kohdannut tai sitä tehnyt asuu (Nietola 2011, 17). Sama haaste tunnistetaan suosituksissa, joka käsittelee asiaa palveluverkoston kautta. Spesifejä väkivaltatyöhön erikoistuneita tahoja on yleensä yhdistykset tai järjestöt, joita ei ole kaikkialla saatavilla eikä kunnan omat palvelut kata tällaista työtä (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen 2008, 13)

Lähisuhdeväkivaltatyötä tekevät tahot ovat hajanaisia. Tämä johtuu siitä, palveluita tarjoaa järjestöt ja kunnat, jotka eivät tee työtä koordinoitusti. (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen 2008, 11). Myös Nietola (2011, 16) kertoo järjestöjen olevan taho, jossa varsinainen väkivaltatyö tapahtuu ollen siis niitä tahoja mitkä auttavat väkivallan kokijoita ja tekijöitä. Jotta asiakas saa avun on näiden palveluiden toimittava tehokkaasti ja siksi kunnille annettava ohjeistus on tärkeä.

Jotta tällainen työ on mahdollista saada tehokkaasti toimimaan asiakkaalle asti, vaikka väkivalta-työn kenttä on laaja ja hajanainen, tarvitaan koordinaattori, joka koordinoi kunnan tai maakunnan väkivaltatyön tekijät, organisaatiot ja järjestöt toimimaan yhteistyössä keskenään. THL (lähisuhdeväkivallan ehkäisy 2019) kertoo, että tällainen virallinen työntekijä tulee olla, minkä tehtävä on tehdä poikkihallinnollista ja koordinoita moniammatillista työtä, koska vain tällä tavalla lähisuhdeväkivaltatyö voi olla meidän palvelujärjestelmässämme tehokas. Viranomaiset eivät voi puuttua lähisuhdeväkivaltaan, jos he eivät saa siitä tietoa (Perhe – ja lähisuhdeväkivalta 2006, 118). Myös tämän vuoksi toimiva yhteydenpito ja tiedotus eri hallintokuntien välillä on erityisen tärkeää.

5.1 Lähisuhdeväkivallan sekä kaltoinkohtelun tunnistaminen ja puuttuminen

Väkivaltaa käsitellessä huomaa, että käsitteitä sekä näkökulmia on paljon. Niitä on paljon, koska se on ilmiönä monitahoinen ja väkivaltaa on niin monenlaista. Kun asiantuntija ja ammattilaiset ymmärtävät väkivaltaa mahdollisimman monella eri tapaa pystytään koko ilmiötä tarkastelemaan paremmin sekä uhria auttamaan mahdollisimman hyvin. Toisinpäin tarkasteltuna, jos ammattilaiset eivät ymmärrä ilmiötä tai siihen liittyviä termiä tarpeeksi jää myös väkivallan uhriin liittyvät ratkaisut tai seuraukset kapeaksi (Bildjuschkin ym. 2020. 3.) Tämän vuoksi on tarpeellista, että ammattilaiset ymmärtävät väkivallan ilmiönä, tunnistavat sekä ottavat asian puheeksi.

Tutkimusten mukaan läheisväkivaltaan haetaan apua eniten sosiaali- ja terveyshuollosta mutta kumminkaan sosiaali- ja terveyshuollon henkilöstö ei tarpeeksi kysy tai tunnista väkivallan merkkejä tai mahdollisia uhreja vaikka merkit tästä olisi selviä (Holma, Husso, Laitila, Mäntysaari, Notko & Virkki 2011 280 – 281). Tämän on selvä haaste ammattilaisille, koska väkivalta on kumminkin merkittävä yhteiskunnallinen sekä kansanterveydellinen ongelma Suomessa.

On siis huomattu, että lähisuhdeväkivallan ja kaltoinkohtelun tunnistaminen ikäihmisillä on erityisen vaikeaa. Häpeän tai iän tuoman väkivaltakäsityksen lisäksi tunnistaminen voi olla myös siksi

vaikeaa, koska iäkkäiden oireilut ja muut merkit voidaan sotkea muuhun terveyteen liittyviin oireisiin. Tämän lisäksi mahdollisesti rajoittuneet kommunikointikyvyt voivat olla laskeneet. Näiden lisäksi kun väkivallan tekijä on useasti joku läheinen henkilö niin siitä puhuminen voi olla erityisen vaikeaa. Tällöin sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselle jää mahdollisuudeksi vain itse havainnoida mahdollisia merkkejä väkivallasta. Näitä voi olla esimerkiksi fyysiset ja psyykkiset merkit. Tämä on syy siihen, että hoitohenkilökunnalla sekä muulla sosiaali- ja terveysalalla toimivalle on tärkeää osata tunnistaa lähisuhdeväkivalta (Jalkanen ym. 2016, 13 – 14.)

On muistettava, että jokaisella sosiaali- ja terveysalalla toimivalla ammattilaisella on velvollisuus ilmoittaa asiasta oman kunnan vanhustyön sosiaalityöntekijälle tai muulle vastaavalle henkilölle silloin, kun huoli on herännyt. Ilmoituksena käytetään huoli-ilmoitusta. Se on tehtävä viipymättä (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, 5§.) Jalkanen ym. (2016, 16) ovat listanneet väkivallasta kertovia merkkejä erotellen ne vielä minkälaisia merkkejä tai oireita mikäkin väkivallan muoto voi ikäihmiselle tuottaa.

Kun tilanteeseen puututaan on tärkeää ammattilaisten kannalta, että siihen puuttuminen vaatii aina aktiivista aloitetta puuttumiseen sekä väkivallan tunnistamiseen, koska uhrin on vaikeaa tuoda väkivalta puheeksi ja kertoa, että väkivaltaa on tapahtunut. Ikäihmisten kohdalla voi olla ettei uhri edes osaa kertoa, johtuen iän tuomista vaivoista ja sairauksista. Tutkimusten mukaan ikäihmisten kokemaan väkivaltaan ei puututa tarpeeksi, koska se koetaan hankalaksi sekä ammattihenkilöstö pelkää siitä tulevia seurauksia. Ja silloinkin kun puututaan voi käydä niin, ettei siitä seuraa mitään jatkotoimenpiteitä. Tämä tapahtuu siitä huolimatta, vaikka ammattihenkilöstöllä on lain mukainen velvollisuus puuttua asiaan. Siitä huolimatta vaikka väkivaltaan puuttuminen voi olla vaikeaa on siihen silti puututtava. On hyvä keskustella asiasta esimerkiksi esimiehen kanssa ja kaikki havainnot ja keskustelut tulee kirjata hyvin järjestelmiin (Jalkanen ym. 2016 17.)

Väkivaltaan on helpompaa puuttua silloin, kun työntekijöillä on hallussaan koulutusta asiasta, työkaluja puuttumiseen sekä rutiineja tehdä puuttuminen. Olisi siis hyvä kysyä mahdollisesta kohda-

tusta väkivallasta mahdollisimman monelta, jolloin työntekijä saa kokemusta kysymisestä sekä väkivallan uhrin kohtaamisesta. Näitä työkaluja voi olla esimerkiksi erilaiset kyselylomakkeet tai muut sen tapaiset yksinkertaiset keinot, joita tässä tilanteissa voi käyttää. Näiden lisäksi kunnissa pitäisi olla hyvät palvelut, johon väkivallan uhrin voisi ohjata (Siukola 2014, 31–32)

5.2 Väkivaltakokemuksen puheeksi ottaminen

Kun ammattilaiselle tulee eteen tilanne, jossa hän alkaa epäilemään sitä, että väkivaltaa on mahdollisesti tapahtunut on tärkeää ottaa se puheeksi. Keskustelu tulisi aina käydä niin, että tilanteessa on vain uhri yksin työntekijän kanssa. Tämän lisäksi tilanteen tulisi olla mahdollisimman kiireetön sekä rauhallinen. Työntekijän tulee kysyä suoraan väkivallasta sekä kertoa se, miksi kysyy sitä. On myös kerrottava mitä työntekijä aikoo saamallaan tiedollaan tehdä ja mitkä ovat mahdolliset seuraukset. Näitä seurauksia voi olla erilaiset tukimuodot tai palvelut, joita aletaan käyttämään asiakkaan suostumuksella. Kun on kyse ikäihmisestä voi väkivallan käsitys olla erilainen. Tällöin on hyvä kertoa mikä on väkivaltaa sekä kertoa, ettei lähisuhdeväkivallalle ole mitään hyväksyttävää syytä ja että se on rikos. Asiakkaalle on näytettävä myötätuntoa ja osoitettava, että työntekijä on tilanteessa häntä varten ja että työntekijään voi luottaa. Aina uhri ei myönnä väkivaltaa tapahtuneen syistä, joista olen tässä työssä aiemmin maininnut. Tällöin asiakkaalle voidaan antaa yleistä tietoa lähisuhdeväkivallasta sekä palveluista, jotka auttavat uhreja. On hyvä sopia uusi tapaaminen, koska luottamuksen rakentuminen työntekijän kanssa voi auttaa siinä, että uhri myöntää väkivallan tapahtuneen (Jalkanen ym. 2016 18 — 19; Siukola 2014, 43 — 45)

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni aihe, iäkkäiden kokeman väkivallan tunnistaminen sekä siihen puuttuminen, on Suomessa iso ongelma. Se on yksilön, eli uhrin kannalta paljon huolta, kärsimystä ja ongelmia tuova asia. Yhteiskunnan kannalta taas siihen liittyy paljon piilorikollisuutta, jonka vuoksi aihe on tärkeä

myös isommassa mittakaavassa. Tämän vuoksi on tärkeää tuottaa tietoa tunnistamisen ja väkivaltatyön tueksi, mikä onkin tämän opinnäytetyön tarkoitus. Tutkimukseni tärkeyttä lisää se, että eri ammattilaisten on vaikeaa tunnistaa väkivaltaa kohdannut uhri. Tämä korostuu silloin, kun kyseessä on ikäihminen, joka ei välttämättä tunnista itse, että on kohdannut väkivaltaa johtuen muun muassa iän tuomista sairauksista tai ei ole ketään kuka väkivallasta kertoisi. Tavoitteena minulla on kuvata, miten väkivalta tunnistetaan ja minkälaisia menetelmiä puuttumiseen on. Menetelmänä käytän kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Saadakseni vastaukset tavoitteeseeni käytän tutkimuskysymyksinä seuraavia kysymyksiä:

- 1 Miten lähisuhdeväkivalta voidaan huomata tai on tunnistettu
- 2 Miten lähisuhdeväkivaltaan on puututtu tai minkälaisia menetelmiä on käytetty

7 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus tutkimus erilaisista tutkimuksista, jotka koskevat tiettyä aihetta. Sillä kerätään tietoa jo tehdyistä tutkimuksista ja eri tutkimuksia vertaillen saadaan vastaukset tiettyihin kysymyksiin. Sillä voidaan näyttää se, miten aiempia tutkimuksia on tehty, mistä näkökulmasta sekä miten nämä liittyvät nyt tekeillä olevaan tutkimukseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 121; Salminen 2011, 3 ja 5). Kirjallisuuskatsaus on systemaattinen ja tarvittaessa toistettavissa oleva menetelmä, jota käyttämällä voidaan tehdä johtopäätöksiä tutkimuskysymyksiin (Salminen 2011, 5).

Kirjallisuuskatsaus on tieteellinen tutkimusmenetelmä. Sen tavoitteena on kehittää, tehdä uutta sekä arvioida teoriaa jostain tietystä aihepiiristä. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan saada kokonaiskuva tietystä aiheesta ja tunnistaa aiheen ongelmat sekä sen avulla voidaan tutkia tietyn ai-

heen historiallista kehitystä (Salminen 2011, 3.) Lähdeviitteet ovat tärkeässä osassa kirjallisuuskatsausta. Niitä käyttäen tutkimusta lukiessa lukija voi seurata alkuperäisistä kirjoituksista tietoja ja arvioida miten tietoja on käytetty kirjallisuuskatsauksessa. Näin voidaan myös näyttää se, miten uusi tieto on rakentunut. Tutkimuksen pohdintaosiossa näytetään se, miten kirjallisuuskatsaus on muuttanut tai lisännyt tutkimusaihetta (Hirsjärvi ym. 2009, 121.)

Kirjallisuuskatsaukset jaotellaan kolmeen eri päätyyppiin: kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä meta-analyysiin. Meta-analyysi jakautuu tästä vielä kahteen eri tyyppiin, määrälliseen ja laadulliseen (Salminen 2011, 6).

7.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tämä työ on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus tietystä aiheesta ilman tarkkoja sääntöjä ja tutkimuskysymykset voivat olla väljempiä. Se on myös yleisin käytätetyistä kirjallisuuskatsauksista. Kuvailevassa kirjallisuuskatsaus jaetaan vielä kahteen eri orientaatioon, narratiiviseen tai integroivaan katsaukseen. Narratiivisella katsauksella saadaan laaja kuva tutkittavasta aiheesta. Narratiivisella kirjallisuuskatsauksella kerätään hajanainen tieto yhteen eri aineistoista, jonka jälkeen tehdään helppolukuinen yhteenveto saadusta tiedosta. Integroitavaa orientaatiota käytetään silloin, kun halutaan mahdollisimman monipuolista tietoa tutkittavasta aiheesta ja sillä voidaan tuottaa uutta tietoa jo tutkitusta aiheesta. Narratiivisessä orientaatiossa seulotaan tutkittava aineisto tarkemmin sekä yksityiskohtaisemmin, jolloin tutkittavaa aineistoa voi olla alle kymmenen. Integroivassa orientaatiossa aineistoa on enemmän, joka mahdollistaa myös monipuolisemman tutkimuksen lopputuloksen (Salminen 2016, 8)

7.2 Aineiston valinta, haku ja käyttö

Lähtiessäni tutkimaan aiheitani kävi ilmi nopeasti, että ikäihmisten kotona tapahtuvaa lähisuhdeväkivaltaa ja laiminlyöntiä on tutkittu vähän Suomessa sekä kansainvälisesti. Hain aineiston eri tietokantoja käyttämällä. Käytin niin suomenkielisiä kuin englanninkielisiäkin tietokantoja. Tietokannat, joita käytin ja etsin aineistoa oli Janet, Janus, Google Scholar, Social care online ja Arto. Tämän lisäksi aineistoksi löysin muiden tutkimusten lähdeluetteloista. Eniten tuloksia ja löytöjä tuli muiden tutkimusten lähteistä, koska tutkimukseni aihe oli niin spesifi – iäkkäät ja kotona tapahtuva väkivalta. Myös Suomessa on tutkittu muun muassa laitoshoidossa tapahtuvaa laiminlyöntiä (mm. Sipiläinen 2016) varmasti siksi, koska se tulee ilmi helpommin mutta tämä ei sopinut aiheeseeni muuten kuin taustateorian tai sieltä löydetyistä lähteistä vinkkinä seuraavaan tutkimukseen, johon tutustuin.

Suomenkieliset hakusanat, joita käytin olivat ”lähisuhdeväkivalta”, ”laiminlyönti”, ”väkivaltatyö”, ”ikäihmiset”, ”vanhukset”, ”puuttuminen”, ”geriatria” ja ”geriatrinen sosiaalityö”. Englanninkielien haut olivat ”abuse”, ”neglet”, ”elderly abuse”, ”elderly neglet” ja ”mistreatment”. Varsinkin haut lähisuhdeväkivallasta antoi paljon kotimaista tutkimusta mutta ei juuri kotona tapahtuvaa ja / tai iäkkäille tehtyä laiminlyöntiin liittyvää aineistoa. Tämän vuoksi kansainvälinen tutkimusaineisto oli minulle sopivampaa. Tämän jälkeen luin tutkimusten tulokset tai tiivistelmän ja jos se mielestäni koski tätä aihetta otin sen mahdolliseksi aineistoksi. Tämän jälkeen tutkimuksen luettua hyväksyin sen sopivana tutkimuksena minun kirjallisuuskatsaukseeni.

Aineistoa lukiessa pidin mielessäni tutkimuskysymykseni sekä sen, että tutkin iäkkäitä. Näin ollen kun tutkimuksissa ei ollut iäkkäistä tuloksia jäi kyseinen tutkimus käyttämättä. Sen jälkeen luin tutkimusten otoksen koon ja arvioin tutkimuksen validiutta eli että onko tutkimuksessa tutkittu haluamaani aihetta. Tämän jälkeen luin tutkimuksen kokonaisuudessaan ja viimeisenä tutkimuksen tulokset vielä useampaan otteeseen.

Kirjallisuuskatsauksessa on valittava millä kriteereillä aineistoa käytetään ja mitä aineistoa ei käytetä. Näillä kriteereillä valitsin ne aineistot, jotka liittyvät tutkimusaiheeseen ja tutkimuskysymyksiin. Aineistot pitää olla luotettavia tutkimuksia tai artikkeleita sekä sopivat aiheeltaan tähän tutkimukseen (Mäkelä, Varonen & Teperi 1996). Minun sisäänotto- sekä poissulkukriteerit ovat seuraavat (Taulukko1).

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänotto	Poissulkukriteerit
Suomenkielinen tai englannin kielinen aineisto	Ei suomen- tai englanninkielinen
Tieteellinen aineisto	Ei – tieteellinen aineisto
Tutkimukset tai artikkelit, joita käytän analyysissä ovat julkaistu jälkeen vuoden 2005.	Tutkimukset ja artikkelit ovat julkaistu ennen vuotta 2005
Aineisto tai tutkimus saatavilla kokonaisuudessaan tietokannoista, internetistä tai kirjastosta	Aineistoa ei ole mahdollista saada kokonaisuudessaan
Tutkimuksessa tulee ilmi iäkkäiden kaltoinkohtelua	Tutkimuksessa on tutkittu vain muita nuorempia ikäryhmiä
Tutkimukset ovat ilmaisia	Tutkimukset maksavat

7.3 Valittu aineisto

Tämän tutkimuksen aineistoksi valitsin seuraavat tutkimukset (Taulukko2). Ne täyttivät sisäänotto- ja poissulkukriteerini. Ne käsittelivät iäkkäiden väkivallan tunnistamista tai iäkkäiden kokeman lähisuuhdeväkivallan tai kaltoinkohtelun puuttumista. Taulukossa on merkintä vastaako aineisto väkivallan tunnistamiseen vai puuttumiseen

Taulukko 2. Valittu aineisto

Tekijä(t), vuosi, tutkimusmetodi	Aineiston nimi	Tunnistaminen vai puuttuminen
Beyer, I., Clarysse, K., Guter-muth, J. & Kivlahan, C. 2018. Tutkimusartikkeli	Signs of physical abuse and neglect in the mature patient	Tunnistaminen
Kaittila, A. & Nyqvist, L. 2014. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	Taloudellinen väkivalta parisuhteessa	Tunnistaminen
Brown, M – T. & McNeal, M-H. 2020. Kvalitatiivinen tutkimus	Addressing elder abuse: service provider perspectives on the potential of restorative processes	Puuttuminen
Fearing, Gwendolyn & Shepard, Christine L. & McDonald, Lynn & Beaulieu, Marie & Hitzig, Sander L. 2017. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	A systematic review on community-based interventions for elder abuse and neglect	Puuttuminen
Biglarian, A., Heravi-Karimooi, M., Khanlary, Z. & Maarefvand, M. 2016. Kvantitatiivinen tutkimus	The effect of a family-based intervention with a cognitive-behavioral approach on elder abuse	Puuttuminen

Rizzo, V-M., Burnes, D. & Chaify, A. 2015. Kvantitatiivinen tutkimus	A Systematic Evaluation of a Multidisciplinary Social Work–Lawyer Elder Mistreatment Intervention Model	Puuttuminen
--	---	-------------

7.4 Aineiston analyysi

Valittua aineistoa on luettava tarkasti. Näin lukija saa käsityksen mistä aineistosta on kysymys sekä löytää sieltä tärkeät ja tarpeelliset kohdat omaan tutkimukseen. Kun aineistoa ei ole paljon niin aineiston lukeminen riittää mutta, jos sitä on enemmän, on aineiston tiivistäminen tarpeellista eikä sen edelleen jalostamista tarvita (Kananen 2015 129–130).

Tässä opinnäytetyössä on tehty aineiston analyysi ilman tiivistämistä koska aineistoa ei ole paljon. Luin tutkimukset ja alkuperäisenä ajatuksena minulla oli luokitella puuttumisen tapa sekä toimenpiteet niin, että yläkäsitteenä olisi ollut väkivallan muoto. Sen jälkeen olisi tullut tapa, jolla juuri väkivallan muotoon olisi tullut selite, miten siihen on puututtu sekä työntekijän jatkotoimenpiteet. Koska tätä aihetta on tutkittu vähän jäi tämä tapa pois, koska en olisi voinut löytää vastauksia kaikkiin väkivallan tapoihin, koska tutkimusta on tehty niin vähän eikä vastauksia löytynyt.

Tietoa lähisuhteiden väkivallasta on paljon mutta tutkittua tietoa iäkkäiden kaltoinkohtelusta kotona on vähän ja sama asia koskee myös kansainvälistä tutkimusta (Kanughan 2021, 55). Löysin mielestäni kumminkin kansainvälistä tutkimuksia, joista pystyi löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini.

8 Analysoidut tutkimukset

Tässä luvussa esitän aineistoanalyysini niin, että ensimmäisenä vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, jossa etsin vastauksia siihen, miten kaltoinkohteluun tai lähisuhdeväkivaltaan on puuttuttu. Tarkoittaen sitä, että minkälaisia keinoja tai menetelmiä iäkkäiden kaltoinkohteluun tai lähisuhdeväkivaltaan on käytetty. Luvussa 8.2. vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni eli, miten kaltoinkohtelu on tunnistettu tai miten se voidaan tunnistaa. Sen lisäksi kerron pääpiirteittäin tutkimuksesta sekä tuloksista.

Aineiston hain hakemalla hakusanoilla tietokannoista. Nämä hakusanat olen esitellyt kappaleessa 7.2. Lukiessa eri tutkimuksia löysin sieltä uusia sanoja tai sanapareja, joita käytin tietokannoissa. Tähän tutkimukseen neljä julkaisua löytyi Journal of elderly abuse & neglect – julkaisuista, jotka koskivat kaltoinkohtelun puuttumista. Kaltoinkohtelun tunnistamista koskeva aineisto löytyi Arto- ja Janus- tietokantojen kautta.

Aineistoksi valitsemani tutkimukset, jotka koskevat väkivallan tunnistamista osoitti, että fyysinen väkivalta on iäkkäällä hankalaa tunnistaa. Mustelmat ja haavat voivat olla saman näköisiä, kuin normaalit iän tuomat ihon muutokset. Taloudellinen väkivalta tulisi osata ammattihenkilöstön tunnistaa paremmin, koska se vaikuttaa iäkkään elämänlaatuun negatiivisesti. Taloudellinen väkivalta on useasti liitoksissa johonkin muuhun väkivallan muotoon. Väkivallan puuttumisen aineistot osoittivat, että iäkkäiden kokemaan väkivaltaan puututaan useasti parityöskentelynä tai moniammatillisena tiiminä, jolloin työ oli tehokkaampaa ja uhri sai tarvitsemansa apua. Sosiaalityöntekijän tai rooli kaikissa tutkimuksissa oli antaa psykososiaalista tukea, sairaanhoitajat auttoivat terveydellisissä asioissa ja lainsäädännön parissa työskentelevät varmistivat, että uhrin saivat mahdollisissa lakiasioissa apua. Osa malleista keskittyi myös väkivallan tekijän sekä koko perheen auttamiseen niin, että väkivalta kotona vähenisi. Seuraavassa luvussa esittelen tutkimukset tarkemmin.

8.1 Miten kaltoinkohtelu on tunnistettu tai miten se voidaan tunnistaa

Signs of physical abuse and neglect in the mature patient

Beyer, I., Clarysse, K., Gutermuth, J. & Kivlahan, C. 2018.

Tässä Belgiassa tehdyssä artikkelissa tarkastellaan fyysisen väkivallan merkkejä ikääntyneissä. Kirjoittajat ovat lääkäreitä. Artikkelissa kerrotaan minkälaisia merkkejä lyöminen, raahaaminen tai raapiminen jättää kehoon ja miten ne eroaa normaaleista vanhuuden tuomista merkeistä iholla. Kirjoittajat kertovat myös missä kohti kehoa mustelmia on, jolloin tulisi huolestua iäkkään elämäntilanteesta. Mustelmia ja muita merkkejä tulee harvoin muun muassa selkään, pakaroihin kasvoihin tai korviin ilman, että joku muu on iäkkäälle tehnyt. Artikkelissa käsitellään myös seksuaalisen väkivallan merkkejä.

Taloudellinen väkivalta parisuhteessa

Kaittila, A. & Nyqvist, L. 2014.

Artikkeli on kirjallisuuskatsaus 28:sta eri kansainvälisestä tutkimuksesta koskien taloudellista väkivaltaa. Vaikkei tutkimus ole tehty vain ikäihmisten näkökulmasta saa sitä päättelemällä sekä tutkimusten vastauksia lukemalla käsityksen, miten taloudellinen väkivalta tunnistetaan ja mitkä ovat sen vaikutukset myös ikäihmisillä. Sen tarkoituksena on selvittää mitä taloudellisella väkivallalla tarkoitetaan, millaisia eri muotoja taloudellinen väkivalta voi olla, mitä seurauksia väkivalta tuo uhrielle sekä miten taloudellinen väkivalta liittyy muuhun lähisuhdeväkivaltaan. Kirjallisuuskatsauksen tuloksissa todetaan sen olevan hyvin sukupuolittunutta niin, että tekijä on mies ja uhri nainen. Tuloksissa myös jaetaan taloudellinen väkivalta neljään eri kategoriaan. Se on itsenäinen väkivallan muoto mutta se on myös yhteydessä muihin väkivallan muotoihin eli niin, että yleensä taloudelli-

sen väkivallan esiinnyttyä löytyi myös muita väkivallan muotoja. Tutkimus myös toteaa että tietämys taloudellisesta väkivallasta yleisyydestä on riittämätöntä. Parisuhteissa tapahtunutta taloudellista väkivaltaa pitäisi myös tutkia lisää.

8.2 Miten iäkkäiden kohtaaman kaltoinkohteluun on puututtu

Addressing elder abuse: service provider perspectives on the potential of restorative processes

Brown, M – T. & McNeal, M-H. 2020.

Tutkimuksessa haastateltiin 12 henkilöä Yhdysvalloista, jotka työskentelevät eri sosiaalialan työpaikoissa sekä kahta ihmistä, jotka työskentelivät lainsäädännön parissa. Nämä kaikki henkilöt olivat työskennelleet iäkkäiden ihmisten kanssa, jotka ovat olleet kotona lähisuhdeväkivallan kohteena. He tutkivat sovittelun käyttämistä lähisuhdeväkivallan uhrin ja tekijän välillä. Sovittelu tällaisissa tilanteissa ei ole ongelmaton, koska useasti sovittelussa sovitaan, ettei tekijää lain puitteissa rangaista, vaikka on tehnyt rikoksen. Toisaalta tällöin on ollut mahdollista sopia säännöt ja suuntaviivat, miten elämää jatketaan (Brown & McNeal 2020, 361—362 ja 370.) Tutkimuksessa kävi myös ilmi, ettei tekijä välttämättä pitäydy sovituissa rajoissa ja säännöissä sekä se, ettei iäkäs ole välttämättä enää henkisesti niin toimintakykyinen, että ymmärtäisi sovitun. Toisaalta tämä mahdollistaa myös tekijän auttamisen niin, että hänen tarpeensa otetaan huomioon.

A systematic review on community-based interventions for elder abuse and neglect

Fearing, Gwendolyn & Sheppard, Christine L. & McDonald, Lynn & Beaulieu, Marie & Hitzig, Sander L. 2017

Tämä on kirjallisuuskatsaus, jossa on tutkittu kahta eri moniammatillista ohjelmaa. Toisessa työskenteli geriatrinen sairaanhoitaja ja sosiaalityöntekijä sekä toisessa sosiaalityöntekijä ja oikeustieteen alan asiantuntija. Näitä kahta mallia vertailtiin toisiinsa. Mallien nimet olivat SUPTEA ja ECARE. Toisessa tutkimuksessa (SUPTEA) oli mukana oli 40 sosiaalityöntekijää ja toisessa (ECARE)

oli otos 55. SUPTEA-ohjelmassa sosiaalityöntekijä oli koordinaattorin roolissa ja hän koordinoi uhreille heidän tarvitsemaansa apua. SUPTEA osoittautui onnistuneeksi malliksi ja se sai muutosta aikaan uhreissa. ECARE-mallilla ei ollut tehokkuutta kaltoinkohtelun vähentämiseksi.

The effect of a family-based intervention with a cognitive-behavioral approach on elder abuse

Biglarian, A., Heravi-Karimooi, M., Khanlary, Z. & Maarefvand, M. 2016.

Tämä tutkimus oli tehty Iranissa, jossa arvioitiin interventio-ohjelmaa, jolla oli tarkoitus puuttua iäkkäiden kokemaan väkivaltaan kotona. Tutkittavia tapauksia oli 15. Menetelmän nimi englanniksi on Family-Based Cognitive-Behavioral Social Work (SBCBSW). Interventio-ohjelma oli viiden eri istunnon mittainen, jossa jokaisessa istunnossa käsiteltiin eri asioita. Näiden viiden istunnon aiheet olivat kaikkien perheenjäsenten motivointi työskentelyyn, kaltoinkohtelusta kertominen sekä mitkä asiat laukaisevat sellaisen käytöksen, toisenlaisen käyttäytymisen opettaminen, iäkkäiden hoitaminen sekä konfliktitilanteiden ratkaisu (Biglarian, A., Heravi-Karimooi, M., Khanlary, Z. & Maarefvand, M. 2016, 120.) Tällä menetelmällä tämän tutkimuksen mukaan vähenemään saatiin henkistä sekä taloudellista kaltoinkohtelua mutta ei fyysistä.

A Systematic Evaluation of a Multidisciplinary Social Work– Lawyer Elder Mistreatment Intervention Model

Rizzo, V-M., Burnes, D. & Chaify, A. 2015

Amerikkalainen tutkimus tutki interventio-ohjelmaa New Yorkissa, jossa työskenteli sosiaalityöntekijä sekä lakimies. Ohjelman nimi oli JASA-LEAP. Otoksena on 250 tapausta. Tässä ohjelmassa oli tarkoitus sosiaalityöntekijän ja lakimiehen ammattitaidolla arvioida ikääntyneen kognitiivista tilaa sekä ymmärrystä tapahtuneesta. Tämän jälkeen he tekivät suunnitelman ikääntyneelle sekä neuvoa ja ohjata taloudellisissa asioissa ja sosiaalityöntekijän tehtävänä oli turvata ikääntyneen

kotona asuminen ja antaa psykososiaalista tukea (Rizzo, Burnes & Chaify 2015, 5–6.) Tämän tutkimuksen mukaan tähän ohjelmaan osallistuvat saivat apua ja kaltoinkohtelun riski väheni (Rizzo ym. 2015, 5–6 ja 18.) Kanughan mainitsee väitöskirjassaan, että tätä JASA-LEAP- mallia on tutkittu Yhdysvalloissa aiemminkin ja siitä on saatu hyviä tuloksia. Tämä malli on ollut toimiva ja se on vähentänyt riskiä joutua uudestaan kaltoinkohtelun uhriksi (Kanughan 2021, 45.)

9 Tutkimustulokset

Väkivallan tunnistamisesta on tehty paljon tutkimuksia ja sitä opetetaan terveydenalalla (Kelo ym. 2015, 150; Holma ym. 2011). Tunnistamista on vaikeampaa tehdä, kun kyseessä on ikäihminen. Väkivallan jälki voi olla hyvin samanlainen, kuin normaali ihon jälki. Tutkimuksessa toivottiinkin enemmän ammattitaitoa ammattilaisille tunnistaa ikäihmisten kaltoinkohtelu (Beyer ym. 2018, 267.)

Kun sosiaali- tai terveydenalan ammattilainen on tunnistanut kaltoinkohtelun, on muistettava, että jos yhdenlaista väkivallan muotoa on tunnistettu niin on täysin mahdollista, että uhri on joutunut toisenlaisen väkivallan uhriksi. Näin käy esimerkiksi taloudellisen väkivallan kanssa, joka huomataan vasta sitten, kun toisen tapainen väkivalta on tunnistettu. (Kaittila & Nyqvist 2014, 266)

Kirjallisuuskatsaukseni tarkoituksena oli selvittää minkälaisia tapoja, malleja tai menetelmiä ikäihmisten kokeman kaltoinkohtelun tai lähisuhdeväkivallan puuttumiseen on silloin, kun väkivalta ei ole tapahtunut laitoshoidossa.

Näitä tapoja tai malleja on olemassa. Mallit olivat erilaisia mutta yhtäläisyyksiäkin oli. Yhtäläisyydet löytyivät moniammatillisesta työskentelystä (Rizzo 2015; Fearin ym. 2017). Moniammatillisuus oli sosiaalityöntekijän sekä sairaanhoitajan tai juristin kesken. Moniammatillisuus oli joko tilanetta edistävä asia tai sillä ei ollut tutkimusten mukaan merkittävyyttä tai sitä pitäisi tutkia enemmän (Fearing ym. 2017, 22) Rizzon tutkimuksessa taas moniammatillisuudesta oli hyötyä (2015, 15). Myös Brownin ja McNealin tutkimuksessa (2020, 369) mainitaan, että moniammatillisuudesta

on hyötyä siihen, että kaltoinkohtelu vähenisi. Moniammatillinen työtapa on sen vuoksi hyvä, että tällöin asiakkaiden tarpeet tulevat parhaiten täytetyksi ja oikeudellisten toimien tarpeet tarkistettua (Rizzo 2015, 5 —6) Tutkimuksista ei selvinnyt tarkemmin mitä sairaanhoitaja käytännössä teki asiakkaiden kanssa.

Nämä menetelmät erosivat myös paljon toisistaan mutta pääsääntöisesti kaikissa oli mukana sosiaalityöntekijä tai sosiaalityön ammattilainen joko yksin tai muun henkilöstön kanssa (Fearing ym. 2017, 14; Brown ym. 2020, 363; Rizzo 2015, 1 & Biglarian ym. 2016, 120)

10 Pohdinta

10.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Reliabiliteetti sekä validiteetti ovat käsitteitä, joilla tieteellisen tekstin luotettavuutta voidaan tarkastella. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta eli sitä, että jos tutkimus toistetaan niin vastaukset ovat samoja. Validiteetti taas sitä, että tutkitaan oikeita asioita (Kananen 2015, 343.).

Aineistoa etsiessäni olen päättänyt aineiston sisäänotto – sekä poissulkukriteerit, jotka olen esittänyt tässä työssä. Olen merkinnyt tekstiviittein löydökseni ja nämä viitteiden lähteet löytyvät lähde luettelosta. Ikääntyneiden kotona tapahtuvan kaltoinkohtelun tunnistaminen sekä puuttuminen on spesifi aihe ja siitä on tehty vähän tutkimuksia. Aineistoa valitessani piti olla tarkka siitä, että siellä käsitellään juuri näitä asioita, eikä aineistossa joko ollut tai siitä piti pystyä päättämään muiden ikäryhmien koskemat tulokset. Tämä taas pienensi aineiston määrää, hankaloitti aineiston löytämistä ja muutti aineiston lähes kokonaan englanninkieliseksi, koska kotimaista ei ole juuri-kaan tarjolla. Se että aineisto on englanniksi voi lisätä virhetulkinnan mahdollisuutta, koska se teki aineiston analysoinnin vaikeammaksi. Aineiston vähäisyyden sekä vaikealukuisuuden vuoksi olisi ollut hyvä, että olisin tehnyt tämän kirjallisuuskatsauksen toisen opiskelijan kanssa virhetulkintojen vähentämiseksi.

Johtuen aineiston vähyydestä kirjallisuuskatsaus ei ole paras mahdollinen tapa tutkia tällaista aihetta näillä tutkimuskysymyksillä. Tehokkaampi tapa olisi laadullinen haastattelututkimus, jolloin työntekijöiltä voisi suoraan kysyä kokemuksia tunnistamisesta ja puuttumisesta. Tämä ajatus minulla oli aloittaessani hahmottelemaan tutkimusaiheeni ja tutkimuskysymyksiä. Alkuperäinen ajatukseni oli tehdä tutkimus Lohjalla vanhusten palvelukeskuksella ja asia oli jo sovittu palvelukeskuksen kanssa. Lohjan kaupungilta tuli työntekijöille kumminkin ohjeistus, ettei haastatteluita ole mahdollista tehdä koronan vuoksi.

Osasta tutkimusten löydöistä löytyi samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia mutta mahdollinen virhetulkinta voi tulla siinä, että kaltoinkohtelu tai ihmisoikeudet voidaan ymmärtää silti toisella tapaa toisessa valtiossa. Tämä työ on toistettavissa ja olen tutkinut tutkimuskysymyksiäni aineistoista, jotka ovat julkaistu tieteellisissä julkaisuissa.

Olen tehnyt opinnäytetyöni soveltaen hyvää tieteellistä käytäntöä. Olen aineiston valinnassa, sen analysoinnissa sekä tutkimukseni tuloksissa ollut huolellinen ja rehellinen. Olen tutkimuksessa kunnioittanut muita tutkijoita käyttämällä asianmukaista viitetekniikkaa ja ne löytyvät myös lähdeluettelostani. Tähän kirjallisuuskatsaukseen ei tarvittu erillistä rahoitusta eikä minulla ole sidonnaisuuksia mihinkään tahoihin tai ihmisiin, joita tässä tutkimuksessa esiintyy.

10.2 Johtopäätökset

Kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvä osaaminen on tärkeää, kun työskennellään ihmisten kanssa. Olen esittänyt tässä työssä, että se on yleinen ongelma mutta silti työntekijät kokevat sen tunnistamisen ja puuttumisen olevan vaikeaa, joka vaikeutuu entisestään, kun uhrina on ikäihminen. Syitä puuttumiseen ja puuttumattomuuteen on tutkittu (mm. Holma ym. 2011). Meillä on myös omat palvelumme ja apukeinoja niille, jotka ovat kaltoinkohtelun uhreja sekä tekijöitä. Näitä on muun muassa turvakodit, sosiaaliasemat, kriisipuhelimet, ikäihmisille tehtävät tur-

vasuunnitelmat sekä huoli-ilmoitukset. Kun lähellä ei ole esimerkiksi turvakotia voidaan ikäihminen majoittaa vähäksi aikaa esimerkiksi sairaalaan osastolle (Lindqvist 2009, 182). Näitä palveluita ei kumminkaan käytetä niin paljon, kun olisi potentiaalisia tarvitsijoita. Syitä siihen, ettei väkivaltaa kokenut iäkäs aina saa tarvitsemaansa palvelua ei aina ole työntekijän osaamattomuudessa vaan iäkkäällä ei aina ole halua päästä näihin palveluihin.

Tarkoituksena minulla oli löytää keinoja tunnistaa ja puuttua ikäihmisten kokemaan lähisuhdeväkivaltaan ja lisätä näin tietoa väkivaltatyöstä. Tutkittua tietoa ikäihmisten kotona tapahtuvasta kaltoinkohtelusta on vähän niin Suomessa kuin kansainvälisestikin (Fearing, Sheppard, McDonald, Beaulieu, Hitzig 2017, 25; Brown & McNeal 2020, 374; Khanlary ym. 2016, 123; Kanukhan 2021, 55). Tavat ja keinot, joita löysin oli erilaisia mutta niistä sai yhden yhteneväisyyden. Näiden tutkimusten mukaan moniammatillinen yhteistyö kaltoinkohtelun uhrin kanssa oli tehokkainta. Tällöin uhrin tarpeet ja oikeudet tuli paremmin huolehdittua. Eroavaisuuksia tutkimuksissa myös oli siinä, että sosiaalityöntekijän rooli oli erilainen ollen sen osassa tutkimuksissa palveluiden koordinoija ja osassa mukana istunnoilla aktiivisena osanottajana.

Näitä tässä tutkimuksessa käsittelemiäni keinoja ei voi sellaisenaan käyttää Suomen palvelujärjestelmässä. Meidän tapamme elää, käsittää väkivalta ja kaltoinkohtelu sekä yhteiskuntamme on niin erilaisia kuten esimerkiksi tässä työssä esittämäni tutkimus, joka oli tehty Iranissa. Toisaalta se vahvisti sitä ymmärrystä sekä tietoa, että moniammatillisuus on tehokas keino puuttua lähisuhdeväkivaltaan, oli yhteiskunta mikä tahansa.

Lähisuhdeväkivalta sekä kaltoinkohtelu on piilorikollista tarkoittaen sitä, että se tapahtuu uhrien kotona ja muualla niin, että siitä on hankalaa jäädä kiinni. Näitä tuloksia tästä kirjallisuuskatsauksesta voidaan hyödyntää, kun aihetta tutkitaan lisää. Me tarvitsemme lisää keinoja, joilla puuttua kaltoinkohteluun sekä sen tunnistamiseen.

10.3 Jatkotutkimukselle on tarvetta

Tutkimuksissa kävi ilmi, että uhrin kokeman väkivallan muoto ei välttämättä ole se ainoa muoto. Jos väkivaltaa on kokenut monella eri muodolla, on heidän kanssaan työskentelevien ihmisten myös osattava ohjata henkilö useampaan eri palveluun, jotta uhri saa tarvitsemansa avun. Olisi hyvä tutkia osaako ammattihenkilöstö tunnistaa saman uhrin eri väkivallan muotoja ja saako uhri hoitoa ja apua kaikkiin ongelmiin, joita eri väkivallan muodot aiheuttavat.

Lisätutkimusta tarvitaan myös miesten kokemasta kaltoinkohtelusta sekä lähisuhdeväkivallasta. On totta, että lähisuhdeväkivalta on sukupuolittunutta niin, että tekijä on mies ja sen tutkimus on myös sukupuolittunutta. Jääkö tällöin miesten kokema lähisuhdeväkivalta huomaamatta, jos tutkimusta miehen kokemasta lähisuhdeväkivallasta ei ole tarpeeksi?

Lisätutkimukselle on tarvetta myös tälle minun opinnäytetyön aiheelleni. Me ammattilaiset tarvitsemme lisää menetelmiä ja keinoja siihen, että osaisimme tunnistaa ja puuttua ikäihmisten kokemaan väkivaltaan. Varsinkin silloin, kun väkivalta tapahtuu kodeissa jää väkivalta helposti tunnistamatta ja tähän me tarvitsemme tutkimusten kautta toimivia keinoja vähentääksemme tätä ongelmaa.

LÄHTEET

- Biglarian, A., Heravi-Karimooi, M., Khanlary, Z. & Maarefvand, M. 2016. The effect of a family-based intervention with a cognitivebehavioral approach on elder abuse. Julkaisussa , Journal of Elder Abuse & Neglect, 28:2, 114-126. Viitattu 1.1.2022 https://www.researchgate.net/publication/291341216_The_effect_of_a_family-based_intervention_with_a_cognitive-behavioral_approach_on_elder_abuse
- Beyer, I., Clarysse, K., Gutermuth, J. & Kivlahan, C. 2018. Signs of physical abuse and neglect in the mature patient. Julkaisussa Clinics in Dermatology, Volume 36, Issue 2. Viitattu 1.1.2022 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0738081X17302080?via%3Dihub>
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, K., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. THL:n työpaperi 1/2020. Viitattu 7.12.2021 <https://www.julkari.fi/handle/10024/139150>
- Brown, M – T. & McNeal, M-H. 2020. Addressing elder abuse: service provider perspectives on the potential of restorative processes. Julkaisussa Journal of Elder Abuse & Neglect, 32:4, 357-376 Viitattu 31.12.2021 http://law.syr.edu/uploads/docs/Addressing_elder_abuse_service_provider_perspectives_on_the_potential_of_restorative_processes.pdf
- Dahlberg, L-L., Krug, E-G., Lozano, R. & Zwi, A-B. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus. World Health organisationin kotisivut. Viitattu 3.1.2022 https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf
- Fearing, G., Beaulieu, M., Hitzig, S-L., McDonald, L. & Sheppard, C-L. 2017. A systematic review on community-based interventions for elder abuse and neglect. Julkaisussa Journal of Elder Abuse & Neglect 29(2-3): 102-133. Viitattu 1.1.2022 <https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/77936/1/systemic%20review%20on%20community-based%20interventions.pdf>
- Hautanen, T. 2010. Väkivalta ja huoltoriidat. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Viitattu 13.5.2021 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66642/978-951-44-8192-5.pdf?sequence=1>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Helakallio, P., Luoma, M. & Tiilikallio, P. 2018. Kotona asuviin ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja väkivalta. Duodecim – lehti. Viitattu 25.5.2021. Kotona asuviin ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja väkivalta (duodecimlehti.fi)

- Holma, J., Husso, M., Laitila, A., Mäntysaari, M., Notko, M. & Virkki, T. 2011. Lähisuhdeväkivallan kehystäminen erikoissairaanhoidossa: puuttumisen ja muutoksen mahdollisuudet. Julkaisussa So-siaalilääketieteellinen aikakauslehti 48/4. 280—293.
- Ikäihmisten kaltoinkohtelu. N.d. Suvanto yhdistyksen www-sivut. Viitattu 3.1.2022 <https://suvantory.fi/ikaihminen-kaltoinkohtelu/>
- Kaittä, A. & Nyqvist, L. 2014. Taloudellinen väkivalta parisuhteessa. Kirjallisuuskatsaus. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 22(3), 2.
- Kanukhan, S. 2021. Perhesuhteissa tapahtuvaan ikääntyneiden kaltoinkohteluun puuttuminen: systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Maisteritutkielma. Jyväskylän yliopisto
- Kelo, S., Launiemi, H., Takaluoma, M. & Tiittanen, H. 2015. Ikääntynyt ihminen ja hoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro
- L 980/2012 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali – ja terveyspalveluista. Viitattu 20.11.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Laitinen, A., Jalkanen, U-M., Jäntti, H. & Paananen, H-M. 2019. Ikäihmisiin kohdistuva väkivalta – Opas ikäihmisten parissa työskenteleville. Opinnäytetyö. Varkaus: Savonia Ammattikorkeakoulu
- Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 25.5.2021 <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/hyvinvointia-vanhuuteen/lahisuhdevakivallan-tunnistaminen>
- Lähisuhdeväkivallan ehkäisy. 2019. Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut. Viitattu 13.5.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy>
- Mikä on väkivaltaa? 2021. Nollalinjan www-sivut. Viitattu 3.1.2022
- Mäki-Petäjä-Leinonen, A. 2003. Dementoituvan henkilön oikeudellinen asema Suomessa. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys
- Nietola, V. 2011. Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä. Licensiaatin tutkimus. Helsinki: Diakoniammattikorkeakoulu. Viitattu 25.5.2021 Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä (theseus.fi)
- Ojuri, A. 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisussa nro35. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Toim. M. Ruohonen, A. Ojuri, H. Säävälä ja L. Nyqvist, M. Oranen ja E. Keränen, S. Kalavainen, S. Mehtola & R. Karjalainen. Hämeenlinna: Karisto, 16 — 39.

- Rizzo, V-M., Burnes, D. & Chaify, A. 2015. A Systematic Evaluation of a Multidisciplinary Social Work– Lawyer Elder Mistreatment Intervention Model. Julkaisussa Journal of Elder Abuse & Neglect. 27(1), 1-18. Viitattu 2.1.2022 https://orb.binghamton.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1005&context=social_work_fac
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto
- Säles, E. & Tiilikallio, P. 2018. Tällä on lupa puhua väkivallasta. Helsinki: Kopio Niin Oy
- Sipiläinen, H. 2016. Hoitohenkikökunnan käsityksiä vanhusten kaltoinkohtelusta ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä. Väitöskirja. Kuopio: Itä- Suomen yliopisto
- Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan?: Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- Tallavaara, M., Autti, L. & Uusitalo, E. 2016. Kaltoinkohtelu ympärivuorokautisissa vanhustenhuollon yksiköissä työntekijöiden havainnoimana. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Valviran www-sivut. Viitattu 1.1.2022 https://www.valvira.fi/documents/14444/1835702/Selvityksia_kaltoinkohtelu_vanhustenhuollon_yksikoissa.pdf/e530024a-9274-4cc1-b651-5d5c03a9661c
- Tunnista, Turvaa Ja Toimi: Lähisuhde- Ja Perheväkivallan Ehkäisyn Suositukset : Sosiaali- Ja Terveystoimelle Paikallisen Ja Alueellisen Toiminnan Ohjaamiseen Ja Johtamiseen. 2008 Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö : Suomen kuntaliitto. Viitattu 13.5.2021 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74213/Julka_2008_9_perhevakivaltatyon_suosituks_verkko.pdf?sequence=1.
- Väkivallan puheeksi ottaminen. 2020. THL:n verkkosivut. Viitattu 7.12.2021 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vakivalta-ja-vammaisuus/vakivallan-puheeksi-ottaminen>